

Tilavoldiyeva D.X

*"Central Asian Medical University" Tibbiyot universiteti "Tibbiy va biologik fanlar" kafedrası
assistenti*

Dilmurodov Bahodir Bekzodjon o'g'li

"Central Asian Medical University" Davolash ishi yo'nalishi talabasi

Ismoilova Munisa

"Central Asian Medical University" Davolash ishi yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada asosan aholining ko'p qismida uchraydigan o't pufagi kasalliklarining kelib chiqish sabablari va davolash usullari haqida ma'lumot berilgan.

Kalit So'zlar: xolesterin, bilirubin, gepatobiliar, safro, Xolelitiiaz, kolikasi.

O't-tosh kasalligi — xolesterin yoki bilirubin metabolizmining buzilishi natijasida o't pufagi va o't yo'llarida toshlar paydo bo'lishiga olib keladigan gepatobiliar tizimdagi safroning sintezi va aylanishi buzilishi bilan xarakterlanadigan kasallik. O't-tosh kasalligi o'lim ehtimoli yuqori bo'lgan og'ir asoratlarga olib kelishi tufayli xavfli hisoblanadi.

O'T-TOSH KASALLIGINING KLINIK TASVIRI

O't-tosh kasalligi alomatlari toshlarning joylashishiga va ularning kattaligiga qarab o'zini namoyon qiladi. Yallig'lanish jarayonlarining jiddiylikiga va funksional kasalliklarning mavjudligiga qarab, kasallikning belgilari va kechishi o'zgaradi.

Xolelitiiazda xarakterli og'riq sindromi — o't yoki jigar kolikasi bo'lib, to'satdan paydo bo'ladigan, o'ng tomon qovurg'a ostida lokalizatsiyalanadigan, kesuvchi, sanchuvchi tabiatli og'riq bilan tavsiflanadi. Bir necha soat o'tgach, og'riq batamom o't pufagining proektsiyasi qismida konsentratsiyalanadi. Orqa, o'ng kurak ostiga, bo'yinga, o'ng yelkaga irradiatsiyalanishi mumkin. Ba'zan yurakka irradiatsiyasi stenokardiyaga olib kelishi mumkin.

Og'riq odatda achchiq, ziravorli, qovurilgan, yog'li oziq-ovqatlar, spirtli ichimliklarni iste'mol qilish, stress, og'ir jismoniy mashqlar, egilgan holda uzoq muddatli ishni bajarishdan keyin paydo bo'ladi.

Og'riq sindromi rivojlanishining sabablari — devorlarining konkret tomonidan qo'zg'atilishiga reflektor javob natijasida o't pufagi va kanallari mushaklarining spazmi va obturatsiya bo'lganida, pufakning safroning ortib ketishi natijasida cho'zilishidir.

O't kanalining to'silishida global xolestaz: jigarning safro yo'llari kengayadi, a'zoning o'lchami kattalashadi, bu cho'zilgan kapsulaning og'riq reaksiyasi bilan javob qaytaradi.

Bunday og'riq doimo o'tmas tabiatli bo'lib, ko'pincha o'ng qovurg'a ostida og'irlik hissi bilan birga kechadi.

Hamrohlik qiluvchi alomatlar — ko'ngil aynishi (yengillik bermaydigan qayt qilishgacha).

Qayt qilish o'n ikki barmoqli ichak so'rg'ich atrofi sohasining ta'sirlanish xususiyatiga reflektor javob sifatida sodir bo'ladi. Yallig'lanish jarayoni me'da osti bezi to'qimalarni qamrab olgan bo'lsa, qusish tez-tez, safro bilan birga kuzatilishi mumkin.

Intoksikatsiyaning zo'ravonligiga qarab, harorat subfebril darajadagi raqamlardan kuchli isitma darajasiga qadar ko'tarilishi mumkin. Umumiy o't yo'lining konkrement bilan to'silishi va Oddi sfinkterini obstruksiyasida obturatsion sariq kasallik va najas rangsizlanishi kuzatiladi.

O'T-TOSH KASALLIGINI TASHXISLASH

Agar jigar kolikasi belgilari aniqlansa, bemor gastroenterologga yuboriladi. Bemorni jismoniy ko'rikdan o'tkazish o't pufagidagi konkrementlar mavjudligiga xos bo'lgan Zaxarin, Ortner, Myorfi alomatlarni ko'rsatadi.

Bundan tashqari, o't pufagi proektsiyasi sohasidagi terining og'rishi va qorin devori mushaklarining tarangligi aniqlanadi. Terida ksantemalar, obstruktiv sariq kasallikda teri va ko'z sklerasining xarakterli sarg'ish-jigarrang tusda bo'lishi qayd qilinadi.

Qorin bo'shlig'ining ultratovushli tekshiruvini o't-tosh kasalligini o'rganishda eng informativ va eng keng tarqalgan usul hisoblanadi.

U exo o'tkazmaydigan shakllanmalar — toshlar, pufak devorlarining patologik deformatsiyasi, uning motorikasi o'zgarishlarni aniq ko'rsatadi.

UTTda xolesistit belgilari mavjudligi ham yaxshi ko'rinadi.

Bundan tashqari, o't pufagi va kanallarini ko'rish uchun safro yo'llarining MRT va KT'si ham yordam beradi. Safro aylanishi buzilishlarini aniqlashda stsintigrafiya va ERXPG (endoskopik retrograd xolangiopankreatografiya) informativ hisoblanadi.

O'T-TOSH KASALLIGINI DAVOLASH

O't-tosh kasalligining asoratlanmagan shaklida o't pufagida toshlar aniqlanishi, qoida tariqasida, spetsifik davolashni talab qilmaydi, asosan kutish taktikasiga rioya qilishadi. Agar o'tkir yoki surunkali kalkulyoz xolesistit rivojlansa, tosh hosil bo'lishi manbasi sifatida o't pufagini olib tashlash ko'rsatiladi.

Jarrohlik aralashuvi (xolesistotomiya) organizmning holatiga, pufak devorlari va o'rab turuvchi to'qimalardagi patologik o'zgarishlar, konkrementlar o'lchamiga qarab laparoskopik yoki qorin bo'shlig'ini kesish usulida amalga oshiriladi.

Texnik zarurat tug'ilganda, kichik tirqishli xoleksistektomiya har doim qorin bo'shlig'ini kesish usulidagi operatsiyaga o'tkazilishi mumkin.

Konkrementlarni ursodezoksixol va xenodezoksixol kislota preparatlari bilan eritish usullari mavjud, ammo bu turdagi terapiya o't-tosh kasalligidan tuzalib ketishga olib kelmaydi va vaqt o'tishi bilan yangi toshlar hosil bo'lishi mumkin. Toshlarini yo'q qilishning yana bir usuli zarbali-to'lqinli litotripsiya — faqatgina bitta konkrement bo'lgan va o't pufagi yoki kanallarining o'tkir yallig'lanishidan aziyat chekmaydigan bemorlarda qo'llaniladi.

Xulosa.

O't-tosh kasalligi profilaktikasi yuqori xolesterinemiya va bilirubinemiyaning rivojlanishiga, safro dimlanishiga hissa qo'shadigan omillardan yiroq bo'lishga asoslanadi.

Muvozanatli ovqatlanish, tana vaznini me'yorlashtirish, muntazam jismoniy faollikda bo'lish va faol turmush tarzi metabolik kasalliklardan qochish imkonini beradi, bilinar

tizimning patologiyalarini (diskineziyalar, obturatsiyalar, yallig'lanish kasalliklari) o'z vaqtida aniqlash va davolash o't pufagida safro dimlanishi va cho'kma miqdorini kamaytirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ushbu maqolada O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005) ma'lumotlaridan foydalanilgan
2. Bikov V.A. Mikrobiologicheskoe proizvodstvo biologicheskix aktivnix veshestv preparatov. Moskva. "Visshaya shkola" 1987. -S. 143-146